

بررسی اجرای مجازات در ملاء عام

احمد بحرینی^۱

^۱ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

چکیده

بطور کلی اجرای برخی حدود، قصاص و تعزیرات در ملاء عام طی سال‌های گذشته، یکی از مباحث بحث برانگیز در محافل علمی و فرهنگی بوده و واکنش صاحب نظران مسائل شرعی، اجتماعی و حتی سیاسی را برانگیخته است. اجرای مجازات در ملاء عام به نوعی تردیلی محسوب می‌شود، بر همین اساس اجرای اینگونه مجازات‌ها در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی حقوق بشر ممنوع اعلام شده، لذا اجرای آنها بازتاب گسترده‌ای در سطح جامعه بین‌الملل دارد. در این پژوهش که توصیفی و از نوع پیمایشی می‌باشد، سعی بر آن شده تا با جمع‌آوری، بررسی و تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مختلف و نظر سنجی از مردم و صاحب نظران، پیرامون مبانی جرم‌شناختی اجرای علنی مجازات‌ها به آراء و نظرات روشن و سنجیده‌ای دست یابیم. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که اجرای علنی کیفر آثار و پیامدهایی را در جوامع انسانی به دنبال دارد که با توجه به دیدگاه‌های متفاوت از نظر جرم‌شناسی تبعاتی که از اجرای علنی کیفر حاصل می‌شود، در مواردی تأثیر کیفر را کم‌رنگ‌تر می‌نماید و از سویی تکرار اجرای علنی کیفر ممکن است در بلندمدت منجر به عادی شدن و از بین رفتن قبح عمل شده و تأثیر کمتری در مجرمین حرفه‌ای داشته باشد. نتیجه بدست آمده از نظرسنجی صورت گرفته نشان می‌دهد اجرای مجازات در ملاء عام از بعد جامعه‌شناختی و روانشناختی آثار منفی و عواقب وحشتناکی از قبیل تقویت روحیه قساوت، انتقام، نفرت و حتی گرایش به ارتکاب جرم و افزایش رفتارهای پرخاشجویانه و و گرایش به پرخاشگری در جامعه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: مجازات، ملاء عام، اجرای علنی، مجرم

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

پس از شکل گیری دولت ها و اقتدارات عمومی، مبحث ضرورت کیفر و شکل و نحوه آن و خصوصاً مسأله دفاع از اجتماع و حفظ نظم عمومی، کم کم سازمان و انسجام یافت و مجازات‌ها، از آن زمان تا اکنون اشکال مختلفی به خود گرفت و در هر زمان و هر جامعه، رنگ و صبغه خاصی داشته است. اما آنچه که عموماً بتوان در مورد مجازات به طور کلی در جوامع مختلف بیان داشت این است که به مرور از شدت و خشونت مجازات کاسته شده و مجازات‌ها، منطبق با پیشرفت جوامع، منطقی تر، معقول تر و شاید بهتر بتوان گفت همگام با جرائم ظریف تر شدهو نحوه اجرای مجازات‌ها نیز تعدیل گشته است. علمای حقوق جزا و جرم شناسان برای اعمال مجازات و یا اقدامات تأمینی و تربیتی، هر یک طبق سلیقه و طرز تفکر خود علل و انگیزه های خاصی ذکر کرده اند، بعضی اصلاح و تربیت بزهکار و بازگشت او به زندگی شرافتمندانه اجتماعی، عده ای تنبه دیگران، برخی حفظ امنیت جامعه در پریو اعمال کیفر و ارباب بزهکاران و گروهی تسکین آلام بزه دیده و بالاخره عده ای تخفیف عذاب اخروی هدف اجرای مجازات می پندارند.

امروزه، والاترین هدفی که برای حقوق جزا قائل هستند، همانا، اصلاح و تربیت مجرمین و بازگرداندن آنان به زندگی اجتماعی و هموار ساختن راه بازگشت آنان و حمایت و مراقبت از بزهکاران در این مسیر است، نه اعمال مجازات‌های خشن، که به قصد ارباب و بازدارندگی صورت می پذیرد، چه آنکه در مسیر تحول مجازات‌ها در طول تاریخ، از کیفرهای شدید و نحوه اجرای آن، نتیجه منظور، که همانا تنبیه و تنبه مجرم و ارباب سایرین در خودداری از ارتکاب عمل مشابه است، حاصل نشده و ضرورت انطباق کیفر و نحوه اجرای آن با مقتضیات کنونی جوامع و پیشرفت های فرهنگی و اجتماعی احساس می شود. با وجود فناوری جدید در زمینه اینترنت و امواج ماهواره ای و تبدیل جهان به یک دهکده جهانی و انتشار اخبار و اطلاعات و اطلاع رسانی در کمترین زمان ممکن، بررسی تأثیر اجرای علنی مجازات‌ها در حصول اهداف مطلوب در نحوه اعمال کیفر، ضروری به نظر می رسد. زیرا کیفر، تنها وسیله مبارزه با جرم و تنها راه اصلاح مجرمین نیست. بنابراین چه بسا رفع و انحلال و تعلیق کیفر و اجرای مخفیانه کیفر خودمایه اصلاح بزهکار و موجب تشویق او برای پیش گرفتن راه مستقیم باشد و اجرای آشکار آن نتیجه معکوس داشته باشد، هر گونه ویژگی و هدفی که برای مجازات‌های ویژگی و هدفی که برای مجازات‌های کیفری قائل باشیم، تنها در مرحله اجرای حکم است که تأمین می گردد. بنابراین با صدور حکم به محکومیت کیفری و لازم الاجرا شدن آن، اعمال ضمانت اجراها و مجازات‌ها، معنا و مفهوم پیدا می نماید. اجرای مجازات باید با اصول و روش‌های صحیح آموزشی و تربیتی و قواعد منطقی قضایی توأم باشد. چنانچه در اعمال مجازات روش‌های صحیح تربیتی و آموزشی مورد عمل قرار نگیرد، تمام تلاش‌ها و کوشش‌های مراجع کیفری بی ثمر می ماند و بار مالی سنگینی بی جهت بر بودجه دولت و جامعه تحمیل می گردد و از دادرسی کیفری بهره واقعی بدست نمی آید.

پرسش‌های تحقیق

پرسش اصلی

اجراء مجازات‌ها در ملاء عام تا چه حد در «بازسازی اجتماعی» متهمین تاثیرگذار است؟

پرسش‌های فرعی

۱- اسلام و قرآن تا چه میزان، مجازات در ملاء عام را تأیید می نمایند؟

۲- اجراء مجازات در ملاء عام در جامعه چه حد توانسته از وقوع جرائم پیشگیری نماید؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی

اجرای مجازات در ملاء عام می‌تواند بر اجتماع، مجرم و خانواده ایشان تأثیر بگذارد.

فرضیه های فرعی

- ۱- شرع مقدس فقط در بعضی از جرائم اجرای مجازات را در ملاء عام تایید می نماید.
- ۲- اجرای مجازات در ملاء عام می‌تواند تأثیر بسیار کمی در کاهش میزان و نوع جرائم داشته باشد.

مبانی نظری

اهداف تحمیل مجازات

اجرای مجازات در ملاء عام با توجه به این که هیچ گونه گزینشی در مورد افرادی که حضور می‌یابند صورت نمی‌گیرد، زمینه را برای حضور افراد بی‌مایه و سست عقیده فراهم می‌نماید. با توجه به روایات و تعبیر فقها در این زمینه، پی می‌بریم که صرف مسلمان بودن، مجوزی برای حضور در صحنه اجرای مجازات نبوده، بلکه افرادی حق حضور دارند که دارای ویژگی‌های خاص باشند. طبق روایتی، حضرت علی (ع) نسبت به حضور برخی افراد، واکنش منفی نشان داده و آنان را از صحنه اجرای مجازات دور ساخته است. فقها و مفسرین اسلامی با الهام از این آموزه‌ها، در مورد خصوصیت افرادی که به هنگام اجرای حد حاضر می‌شوند، تصریح نموده‌اند که «اگر حدی که اجرا می‌گردد، حدّ جلد است، باید افرادی برگزیده و انتخاب شده حاضر شوند؛ و اگر حدّ مذکور رجم است، بایستی افرادی آن حکم را اجرا نمایند که حدی بر عهده آنان نباشد».

در برخی از کتب فقه عامه نیز در تبیین قید «من المؤمنین» تصریح شده است که «سزاوار است که حاکم اسلامی حداقل ۴ نفر از مردان مسلمان عادل و آزاد (نه برده) را به هنگام اجرای حدّ زنا حاضر نماید». و «مستحب است که به هنگام اجرای حد، علاوه بر امام و شهود زنا، جمعی از مسلمانان آزاد، حاضر گردند به جهت قول خداوند تعالی که فرمود: «وَلْيَشْهَدُوا غَدَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ»^۱.

حال باید پرسید اگر ادله فقهی مذکور، اجرای مجازات در ملاء عام را برمی‌تابد و بر آن اساس بایستی اجرای حدود در ملاء عام و با هدف پیشگیری و ارباب عمومی صورت گیرد، به چه دلیل حضور یک و یا چند نفر انگشت شمار کافی دانسته شده و چرا از حضور افراد فاسق و سست عقیده به هنگام اجرای حد، منع شده و بر حضور افرادی وارسته و برگزیده تأکید گردیده است؟ در حالی که اگر هدف اساسی از اجرای مجازات، پیشگیری و ارباب نظاره کنندگان می‌بود، حضور افرادی بیشتر، خصوصاً افراد مجرم و فاسق و کسانی که بیشترین آمادگی برای ارتکاب جرم را دارند، اولویت داشت و بر حضور افراد مؤمن و وارسته ای که احتمال ارتکاب جرم از ناحیه آنان وجود نداشته و یا کمتر وجود دارد، تأکید ورزیده نمی‌شد.

اکنون بایستی بررسی نماییم که فلسفه تأکید اسلام بر حضور افراد عادل و برگزیده برای حضور در مراسم اجرای حد چیست؟ در پاسخ باید گفت: اگر حدّ مورد نظر جلد است، حضور طایفه ای از مؤمنین به منظور شهادت دادن نسبت به اجرای مجازات حدّ می‌باشد. هرچند برخی از فقها در ذیل مسأله لزوم و یا استحباب حضور عدّه ای به هنگام اجرای حدّ زنا، هدف از

۱. نور/ ۱۲

آن را پیشگیری عام ذکر نموده اند؛ لکن باید توجه داشت که تحقق این هدف نه از ناحیه مشاهده عمومی صحنه مجازات، بلکه به جهت وجود تضمینی نسبت به قطعیت و حتمیت اجرای مجازات می باشد.

لزوم و یا استحباب گواهی دادن چند نفر عادل و مورد اعتماد نسبت به اجرای حدود الهی، زمینه پیشگیری عام را فراهم می سازد، چرا که قطعیت و حتمیت اجرای مجازات که از نظارت دقیق چند نفر ثقه و مورد اعتماد و انعکاس خبر آن در جامعه حاصل می شود، تأثیری شگرف در پیشگیری عمومی داشته و اثرگذاری آن از اجرای مجازات های شدید و خشن و به نمایش گذاردن آن، بیشتر خواهد بود. هرگاه حدّ مورد نظر، رجم باشد، تأکید بر حضور طایفه ای از مؤمنین، به منظور اجرای مجازات رجم می باشد و نه نظاره کردن و عبرت گرفتن، چرا که با این فرض، حضور افراد فاسق و مجرم اولویت داشت. برخی از فقها نیز تصریح نموده اند که یکی از اهداف حضور عدّه ای متقی و وارسته به هنگام اجرای حدّ، دعا و طلب آمرزش برای مجرم می باشد. این نکته ارزشمند علاوه بر این که یکی از ابعاد انسانی نظام کیفری اسلام را روشن می سازد، در مواردی که مجازات مورد نظر، سالب حیات نباشد، می تواند زمینه تحقق هدف اساسی مجازات یعنی اصلاح و تربیت مجرم را فراهم سازد.

لازم به ذکر است که با توجه به حکمتی که برای حضور طایفه ای از مؤمنین به هنگام اجرای حدّ زنا بیان گردید، این حکم منحصر به حدّ زنا نبوده و به طریق اولی در سایر حدود و تعزیرات نیز جاری است. هرگاه به هنگام اجرای حدّ زنا که بنای شارع بر بزه پوشی و پنهان نمودن آن است، بر حضور طایفه ای از مؤمنین تأکید شده است، حضور آنان به هنگام اجرای سایر حدود و تعزیرات، به طریق اولی^۱ مطلوب بوده و می تواند اهداف مدنظر از آن را محقق سازد.

اهداف مجازات از نظر حقوق عرفی

اهداف مجازات از نظر حقوقی به سه دسته: هدف سودمندی، هدف اخلاقی و هدف اصلاحی تقسیم می شوند:

هدف سودمندی

مهمترین هدفی که حقوق جزای عرفی از ابتدا دنبال نموده، همان هدف سودمندی است. منظور از سودمندی و جنبه ارعایی مجازات این است که به وسیله اعمال کیفر نسبت به مجرمین، از طرفی اشخاص غیر مجرم و آنهایی که قصد ارتکاب جرم را دارند، مرعوب شده و گرد ارتکاب جرم نگردند که به آن نقش پیشگیری عمومی می گویند. و از طرف دیگر خود مجرم از ارتکاب جرم جدید خودداری نماید که به آن نقش پیشگیری فردی می گویند. یکی از کسانی که بطور جدی این فکر را تبلیغ و پیگیری می کرد، ژرمی بنتام انگلیسی بود.

هدف اخلاقی

عدالت و اخلاق از قدیمی ترین اصول موثر در امر مجازات می باشند. نقش اخلاقی مجازات‌ها از قرون وسطی ابتدا بوسیله کلیسا در کشورهای اروپایی مورد توجه قرار گرفت.

هدف اصلاحی

در زمان اخیر با توسعه افکار و عقاید مکتب تحقیقی و دفاع اجتماعی نوین، اصلاح و تربیت مجرم از اهداف مهم و خطیر مجازات قرار گرفت، به نحوی که پیشنهادها و نظرها و برنامه ریزی های بسیاری از طرف متخصصین امور جزائی، علمای جامعه شناسی، روانشناسان و علوم ذیربط دیگر ارائه شد تا محکومین تحت تاثیر اقدامات و تمهیدات موثر اصلاح گردیده و مجددا وارد اجتماع شده و همچون دیگران به زندگی شرافتمندانه ای پردازند (نوربها، ۱۳۷۹: ۱۲۷).

روش شناسی

از آغاز تاریخ بشر، انسان در صدد پی بردن به قاعده و نظم موجود در پدیده ها و رویدادهای جهان اطراف خود بوده است. بدین جهت به کشف قوانین، اصول و نظریه های حاکم بر پدیده و رویدادهای نایل آمده است. تحقیق علمی در جستجوی شرایطی است که تحت آن ها این پدیده رخ نمی دهد. تحقیق عبارت است از فرایند جستجوی منظم برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین. بنابراین تحقیق فرآیندی است که از طریق آن می توان درباره ناشناخته جستجو کرد و نسبت به آن شناخت لازم را کسب کرد. روش تحقیق وسیله یا طریقه تعیین این امر است که چگونه یک گزاره تحقیق مورد تایید قرار می گیرد و یا رد می شود. به عبارت دیگر، روش تحقیق چارچوب عملیات یا اقدامات جستجوگرایانه برای تحقق هدف پژوهش، جهت آزمودن فرضیه یا پاسخ دادن به سوال های تحقیق را فراهم می آورد.

به کارگیری روش علمی در تحقیق، تنها راه دستیابی به دستاوردهای قابل قبول و علمی است، لذا برای انجام یک پژوهش معتبر به روش شناسی نیاز هست. دستیابی به هدف های پژوهش، زمانی حاصل می شود که جستجوی شناخت با روش شناسی درست انجام پذیرد. روش شناسی، پژوهش را منظم، منطقی و اصولی کرده و جستجوی علمی را نیز راهبری می کند (سرمد، ۱۳۸۷: ۱۷۷).

روش پژوهش

مطالعه حاضر بر حسب هدف از نوع کاربردی می باشد و برای انجام آن از روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و از شاخه پیمایشی استفاده شده است. از نظر ارتباط متغیرها، پژوهش حاضر از نوع همبستگی و زیر شاخه ی تحلیل رگرسیون می باشد. در این مطالعه از دو نوع داده میدانی و دست دوم استفاده گردید. جهت جمع آوری داده ها از روش پیمایش پستی استفاده گردید. اطلاعات مربوط به اجرای مجازات در ملاء عام به طور کامل دریافت و برای بررسی دیدگاه اشخاص حقوقی و ارائه نظرات آنها پرسشنامه ی تنظیم شده ارسال گردید.

۲. Methodology

جامعه آماری

جامعه آماری عبارت است از مجموعه ای از افراد و یا واحدها که دارای حداقل یک صفت مشترک باشند. معمولاً در هر پژوهش، جامعه مورد بررسی یک جامعه آماری است که پژوهشگر مایل است درباره صفت (صفت‌ها) متغیر واحدهای آن به مطالعه بپردازد. جامعه آماری این تحقیق عبارت است از اطلاعات بینندگان مجازات، مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان، حقوقدانان، وکلا و صاحب نظران حقوق استان بوشهر که در اینجا ساکن هستند و درباره این موضوع اظهار نظر می‌کنند.

روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

از آن‌جا که تعداد حقوقدانان، دانشگاه‌ها، نهادهای حقوقی استان زیاد بوده و امکان نمونه‌گیری در برخی از واحدهای مستقر در شهرها و روستاها را با محدودیت مواجه می‌ساخت، لذا از روش تمام شماری استفاده و پرسشنامه برای تعدادی از آنها ارسال گردید. تعداد کل پرسشنامه‌های ارسالی بالغ بر ۱۵۰ عدد و تعداد پرسشنامه‌های تکمیل و ارجاع داده شده بالغ بر ۱۲۳ فقره می‌باشد. لازم به ذکر است که اطلاعات به دست آمده در این بخش به طور کامل دریافت و تحلیل گردید.

ابزار گردآوری اطلاعات

با توجه به نوع پژوهش در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از ابزارهای ذیل استفاده شده است: تهیه و ارسال پرسشنامه ای به منظور نظر سنجی از مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان، بینندگان مجازات، وکلا و حقوقدانان، شامل چهار بخش کلی (بخش اول در رابطه با مشخصات دموگرافیکی پاسخ دهندگان، بخش دوم شامل سؤالاتی است که به وسیله آن‌ها فرضیات تحقیق مورد سنجش قرار می‌گیرد، بخش سوم شامل نظرات پاسخ دهندگان در خصوص موضوع می‌باشد و بخش چهارم شامل پیشنهادات پاسخ دهندگان در خصوص اجرای مجازات در ملاء عام می‌باشد).

متغیرهای پژوهش

- متغیرهای پژوهش شامل دو گروه متغیر مستقل وابسته می‌باشد.
- ۱- متغیرهای مربوط به جامعه پذیری (بازسازی اجتماعی)
خانواده، گروه همسالان، نهادهای رسمی یا آموزشی، مجامع عمومی و مراکز گذران اوقات فراغت.
 - ۲- متغیرهای مربوط به مجازات در ملاء عام:
تفکیک و طبقه بندی، برنامه آموزشی، مددکاری، مشاوره، ملاءقات بهداشتی، وضع سکونت، نوع مدیریت مجازات در ملاء عام (مشارکتی- ارشادی- اقتدارگرایی- مقررات گرایی- سایر)، مراقبت بعد از خروج (اعطای تحصیلات بانکی، مشاوره، مددکاری).
 - ۳- متغیرهای مربوط به جرم مجازات در ملاء عام:
وضع قضایی فرد، سابقه، مدت حبس تحمل شده، مشارکت در جرم، مقایسه نوع جرم اول و فعلی، کیفیت جرم اول و فعلی، نوع جرم.
 - ۴- متغیرهای فردی مربوط به مجازات در ملاء عام:

جنسیت، سن، محل سکونت، نوع مسکن، تحصیلات، درآمد، وضعیت تأهل، رخداد طلاق در زندگی، داشتن ملاقات، وضع شغل.

۵- متغیرهای عینی تأثیر مجازات در ملاء عام:

یادگیری جرائم (انتقال جرم، ارتقای کیفیت جرم، یادگیری شگردهای جرم)، اشتغال (از دست دادن شغل، آینده شغلی، طرد اجتماعی).

۶- متغیرهای ذهنی تأثیر مجازات در ملاء عام:

توجه گرایی و تغییر در ارزش های اجتماعی، دیدگاه درباره قانونی و کاهش تأثیر بازدارندگی مجازات در ملاء عام.

تعیین پایایی (قابلیت اعتماد)

قابلیت اعتماد یکی از ویژگی های فنی ابزار اندازه گیری است. مفهوم یاد شده با این امر سر و کار دارد که ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می دهد.

معمولا دامنه ضریب قابلیت اعتماد از صفر (عدم ارتباط) تا ۱ + (ارتباط کامل است).

ضریب قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه گیری ویژگی هایی با ثبات آزمودنی و یا ویژگی های متغیر و موقتی وی را می سنجد. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه گیری شیوه های مختلفی به کار می رود که عبارتند از:

اجرای دوباره آزمون یا روش باز آزمایی

روش موازی یا استفاده از آزمون های همتا

روش های کودر - ریچاردسون

روش آلفای کرونباخ

«در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است.»

اعتبار (روایی) پرسشنامه

مفهوم اعتبار به این سوال پاسخ می دهد که ابزار اندازه گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می سنجد. روش های مختلفی برای تعیین اعتبار وجود دارد:

اعتبار محتوا

اعتبار ملاکی

اعتبار سازه

در این پژوهش از روش اعتبار عاملی برای تعیین روایی پرسشنامه استفاده شده است. اعتبار عاملی صورتی از اعتبار سازه است که از طریق تحلیل عاملی بدست می آید. یک عامل، یک متغیر فرضی (سازه) است که نمرات مشاهده شده را در یک یا چند متغیر تحت تاثیر قرار می دهد. هرگاه تحلیل عاملی روی یک ماتریس همبستگی صورت گیرد آزمون هایی که تحت تاثیر عوامل خاصی قرار گرفته دارای بار عاملی بالا در آن عامل است (سرمد، ۱۳۷۸: ۱۷۰).

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها

داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. برای آزمون فرضیات پرسشنامه از روش T تک نمونه‌ای و برای آزمون فرضیات با استفاده از داده‌ها و اطلاعات واقعی و تجزیه و تحلیل آن‌ها از تحلیل همبستگی و رگرسیون و با توجه به این که متغیرها کمی هستند از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

آزمون T یک نمونه‌ای

در این آزمون، میانگین یک متغیر را با یک مقدار شناخته شده یا فرض شده مقایسه می‌کنیم. در آزمون T یک نمونه‌ای فرض بر این است که داده‌ها، نمونه‌هایی از یک جامعه یا یک توزیع خاص هستند. پس این فرضیه صفر را مورد آزمون قرار می‌دهد که آیا نمونه متعلق به جامعه‌ای با میانگین مشخص است یا خیر؟ در این پژوهش جهت بررسی ارتباط بین متغیر وابسته اجرای مجازات در ملاء عام و متغیرهای مستقل از دیدگاه مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان، بینندگان مجازات، حقوقدانان و وکلای آزمون T یک نمونه‌ای استفاده شده است.

تحلیل همبستگی و رگرسیون:

تحلیل همبستگی ابزاری است آماری که به وسیله آن می‌توان درجه‌ای را که یک متغیر به متغیر دیگر، از نظر خطی مرتبط است اندازه‌گیری کرد. همبستگی را معمولاً با تحلیل رگرسیون به کار می‌برند. همبستگی معیاری است که برای تعیین میزان ارتباط دو متغیر استفاده می‌شود. در همبستگی درباره دو متغیر بحث می‌شود:

۱. ضریب تعیین R^2 : ضریب تعیین مهمترین معیاری است که با آن می‌توان رابطه بین دو متغیر X و Y را توضیح داد.

۲. ضریب همبستگی R : اگر از ضریب تعیین ریشه دوم بگیریم، مقدار بدست آمده را ضریب همبستگی

گوییم. علامت R همان شیب خط رگرسیون است (آذر، ۱۳۸۷: ۲۰۷).

تحقیقات همبستگی را می‌توان بر حسب هدف به سه دسته تقسیم کرد:

۱. مطالعه همبستگی دو متغیری

۲. تحلیل رگرسیون

۳. تحلیل ماتریس همبستگی یا کواریانس

در مطالعات همبستگی دو متغیری، هدف تعیین میزان هماهنگی تغییرات دو متغیر است. در اکثر تحقیقات همبستگی دو متغیری از مقیاس فاصله‌ای با پیش فرض توزیع نرمال دو متغیری برای اندازه‌گیری متغیرها استفاده می‌شود، لذا ضریب همبستگی محاسبه شده در این گونه تحقیقات ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون یا به طور خلاصه ضریب همبستگی پیرسون است.

در تحلیل رگرسیون هدف پیش بینی تغییرات یک یا چند متغیر وابسته با توجه به تغییرات متغیرهای مستقل است.

در مواقعی که محقق از همبستگی مجموعه‌ای از متغیرها بخواهد تغییرات متغیرها را در عامل‌های محدودتر خلاصه کند یا خصیصه زیر بنایی یک مجموعه از داده‌ها را تعیین نماید از روش تحلیل عاملی استفاده می‌کند. برای هر دو منظور فوق لازم است که ماتریس کواریانس متغیرهای اندازه‌گیری شده تحلیل شود.

در تحقیقاتی که از رگرسیون استفاده می‌شود، هدف معمولاً پیش‌بینی یک یا چند متغیر ملاک از یک یا چند متغیر پیش‌بین است. چنانچه هدف پیش‌بینی یک متغیر ملاک از چند متغیر پیش‌بین باشد از مدل رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. ورود متغیرهای پیش‌بین در تحلیل رگرسیون به شیوه‌های گوناگون صورت می‌گیرد. در این جا سه روش اساسی مورد بحث قرار می‌گیرد:

۱. روش همزمان
۲. روش گام به گام
۳. روش سلسله مراتبی

در روش همزمان تمام متغیرهای پیش‌بین با هم وارد تحلیل می‌شود. در روش گام به گام اولین متغیر پیش‌بین بر اساس بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر ملاک وارد تحلیل می‌شود. از آن پس سایر متغیرهای پیش‌بین بر حسب ضریب همبستگی تفکیکی یا نیمه تفکیکی در تحلیل وارد می‌شود. در این روش پس از ورود هر متغیر جدید ضریب همبستگی نیمه تفکیکی یا تفکیکی تمام متغیرهایی که قبلاً در معادله وارد شده اند به عنوان آخرین متغیر ورودی مورد بازبینی قرار می‌گیرد و چنانچه با ورود متغیر جدید معنی داری خود را از دست داده باشد، از معادله خارج می‌شود. به طور کلی در روش گام به گام ترتیب ورود متغیرها در دست محقق نیست. در روش سلسله مراتبی ترتیب ورود متغیرها به تحلیل بر اساس یک چارچوب نظری یا تجربی مورد نظر محقق صورت می‌گیرد (سرمد، ۱۳۷۸: ۹۵). در این تحقیق روش گام به گام استفاده شده است. چند مورد از شرایط استفاده از تحلیل‌های رگرسیونی شامل اندازه‌گیری متغیرها حداقل در مقیاس رتبه ای، رابطه خطی بین متغیرها و بالاخره مناسب بودن مدل رگرسیون خطی نیز مورد بررسی قرار گیرد که اینکار انجام شد.

اول اینکه مقیاس اندازه‌گیری همه متغیرها حداقل رتبه ای بوده است. زیرا غیر از متغیر موقعیت جغرافیایی که در مقیاس رتبه ای اندازه‌گیری شده است همه متغیرها دارای مقیاس فاصله ای هستند. دوم اینکه رابطه خطی بین متغیرها با آزمون تحلیل واریانس و محاسبه آمار F انجام شد. سوم اینکه مدل رگرسیون خطی، مناسب باشد که این کار با استفاده از ضرایب همبستگی (R) و ضرایب (R سیکوار) مورد بررسی قرار گرفت.^۴

با توجه به اینکه مدل رگرسیون خطی استفاده شده است مدل عمومی رگرسیون خطی ساده به صورت زیر تعریف می‌شود.

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4$$

B= مقدار ثابت مدل یا عرض از مبدا

A= شیب خط

X= متغیر مستقل

Y= متغیر وابسته

۳-۲ موانع و محدودیت‌های تحقیق

- ۱- شفاف و پاسخگو نبودن برخی افراد گروه هدف در دادن اطلاعات درست.
- ۲- همکاری نکردن مسئولین ذیربط که به نوعی بدون همکاری ایشان اجراء تحقیق مقدور نبود.
- ۳- همکاری نکردن تعداد از کسانی که اجراء مجازات در ملاء عام بر روی آنها اجراء شده بود.

^۴ANOVA

^h. R Square

۴- نداشتن ضمانت اجرایی به موقع نتایج پژوهش حاضر.

۴-۱ تحلیل داده‌ها

در این فصل داده‌های جمع‌آوری شده در دو بخش مورد تحلیل قرار می‌گیرند، در بخش نخست با استفاده از روش‌های آمار توصیفی ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها توصیف خواهد شد. در بخش دوم با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی هر یک از فرضیه‌های تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد. قبل از تحلیل داده‌ها، جهت شناخت بیشتر جامعه مورد مطالعه به توصیف هر یک از ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها و هم‌چنین آمار توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در پژوهش حاضرمانند جداول یک بعدی توزیع فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد به ترتیب زیر می‌پردازیم. قابل ذکر است که سه گروه شرکت‌کننده در پژوهش حاضر وجود داشته‌اند که آمار توصیفی مربوط به سه گروه ارائه شده است.

۴-۱-۱ توزیع فراوانی و کلا و حقوق دانان بر حسب جنسیت آن‌ها

جدول ۴-۱ توزیع فراوانی و کلا و حقوق‌دانان بر حسب جنسیت آن‌ها

جنسیت	فراوانی (تعداد)	درصد
مرد	۲۴	۵۸/۷
زن	۱۷	۴۱/۵
جمع	۴۱	٪۱۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود از بین و کلا و حقوق‌دانان پاسخ‌دهنده به پرسشنامه پژوهش حاضر ۲۴ نفر معادل ۵۸/۷ درصد مرد و ۱۷ نفر معادل ۴۱/۵ درصد زن بوده‌اند.

جدول ۴-۲ توزیع فراوانی آزمودنی‌ها (مجرمین و خانواده آنها) بر حسب جنسیت آن‌ها

جنسیت	فراوانی (تعداد)	درصد
مرد	۱۷	۸۹/۵
زن	۲	۱۰/۵

جمع	۱۹	٪۱۰۰
-----	----	------

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده آنها که پاسخ دهنده به پرسشنامه پژوهش حاضر ۱۷ نفر معادل ۸۹/۵ درصد مرد و ۲ نفر معادل ۱۰/۵ درصد زن بوده اند.

جدول ۳-۴ توزیع فراوانی آزمودنی‌ها (مشاهده کنندگان) بر حسب جنسیت آن‌ها

جنسیت	فراوانی (تعداد)	درصد
مرد	۴۳	۷۷/۲
زن	۱۸	۲۲/۸
جمع	۶۱	٪۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین مشاهده کنندگان اجرای مجازات در ملاء عام که پاسخ دهنده به پرسشنامه پژوهش حاضر ۴۳ نفر معادل ۷۷/۲ درصد مرد و ۱۸ نفر معادل ۲۲/۸ درصد زن بوده اند.

جدول ۴-۴ توزیع فراوانی وضعیت تأهل و کلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش حاضر

وضعیت تأهل	فراوانی (تعداد)	درصد
مجرد	۱۱	۳۲/۸
متاهل	۳۰	۷۳/۲
جمع	۴۱	٪۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین و کلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش حاضر ۱۱ نفر معادل ۳۲/۸ درصد مجرد و ۳۰ نفر معادل ۷۳/۲ درصد متاهل بوده اند (جدول ۴-۴).

جدول ۵-۴ توزیع فراوانی وضعیت تأهل مجرمین و خانواده آنها شرکت کننده در پژوهش حاضر

وضعیت تأهل	فراوانی (تعداد)	درصد
مجرد	۸	۴۲/۱

متاهل	۱۱	۵۷/۹
جمع	۱۹	٪۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان ۸ نفر معادل ۴۲/۱ درصد مجرد و ۱۱ نفر معادل ۵۷/۹ درصد متاهل بوده اند. (جدول ۴-۵).

جدول ۴-۶ توزیع فراوانی وضعیت تأهل مشاهده کنندگان شرکت کننده در پژوهش حاضر

وضعیت تاهل	فراوانی (تعداد)	درصد
مجرد	۲۸	۴۵/۹
متاهل	۳۳	۵۴/۷
جمع	۶۱	٪۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین مشاهده کنندگان شرکت کننده در پژوهش حاضر ۲۸ نفر معادل ۴۵/۹ درصد مجرد و ۳۳ نفر معادل ۵۴/۷ درصد متاهل بوده اند (جدول ۴-۶).

جدول ۴-۷ توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی وکلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش حاضر

میزان تحصیلات	فراوانی (تعداد)	درصد
لیسانس	۱۲	۲۹/۳
فوق لیسانس	۲۵	۶۱/۵
دکتری	۴	۹/۸
جمع	۴۱	٪۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین وکلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش حاضر ۱۲ نفر معادل ۲۹/۳ درصد لیسانس و ۲۵ نفر معادل ۶۱/۵ درصد فوق لیسانس و ۴ نفر معادل ۹/۸ درصد مدرک دکتری دارند (جدول ۴-۷).

جدول ۴-۸ توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی (مجرمین و خانواده) آنها

میزان تحصیلات	فراوانی (تعداد)	درصد
---------------	-----------------	------

۳۱/۶	۷	زیرلیسانس
۵۷/۹	۱۰	لیسانس
۱۰/۵	۲	فوق لیسانس
٪۱۰۰	۱۹	جمع

همان طور که ملاء حظه می‌شود از بین از بین مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان ۷ نفر معادل ۳۱/۶ درصد تحصیلات زیر لیسانس و ۱۰ نفر معادل ۵۷/۹ درصد تحصیلات لیسانس و ۲ نفر معادل ۱۰/۵ درصد تحصیلات فوق لیسانس داشته اند(جدول ۸-۴).

جدول ۴-۹ توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی (مشاهده کنندگان) اجرای مجازات در ملاء عام

درصد	فراوانی (تعداد)	میزان تحصیلات
۳۷/۷	۲۳	زیرلیسانس
۴۷/۵	۲۹	لیسانس
۱۴/۸	۹	فوق لیسانس
٪۱۰۰	۶۱	جمع

همان طور که ملاحظه می‌شود از بین مشاهده کنندگان اجرای مجازات در ملاء عام ۲۳ نفر معادل ۳۷/۷ درصد از شرکن کنندگان در پژوهش حاضر دارای مدرک تحصیلی زیر لیسانس و ۲۹ نفر معادل ۴۷/۵ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس و ۹ نفر معادل ۱۴/۸ درصد دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس می‌باشند.

جدول ۴-۱۰ توزیع فراوانی وضعیت سنی وکلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش

درصد	فراوانی (تعداد)	سن
۲۶/۸	۱۱	۲۰-۳۰
۵۶/۱	۲۳	۳۰-۴۰
۱۷/۱	۷	۴۰-۵۰
٪۱۰۰	۴۱	جمع

همان طور که ملاحظه می‌شود سن ۱۱ نفر معادل ۲۶/۸ درصد وکلای شرکت کننده در پژوهش بین ۲-۳۰ سال بوده است. ۲۳ نفر معادل ۵۶/۱ درصد سنشان بین ۳۰-۴۰ و ۷ نفر معادل ۱۷/۱ سنشان بین ۴۰-۵۰ سال بوده است(جدول ۴-۱۰).

جدول ۴-۱۱ توزیع فراوانی وضعیت سنی مجرمین و خانواده آنها که در پژوهش حاضر شرکت نموده اند

سن	فراوانی (تعداد)	درصد
۲۰-۳۰	۱۰	۵۰
۳۰-۴۰	۵	۳۰
۴۰-۵۰	۴	۲۰
جمع	۱۹	٪۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود ۱۰ نفر معادل ۵۰ درصد از مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان سنشان بین ۲۰-۳۰ و ۵ نفر معادل ۳۰ درصد سنشان بین ۳۰-۴۰ و ۴ نفر معادل ۲۰ درصد سنشان بین ۴۰-۵۰ بوده است.

جدول ۴-۱۲ توزیع فراوانی وضعیت سنی (مشاهده کنندگان) اجرای مجازات در ملاء عام شرکت کننده در پژوهش

سن	فراوانی (تعداد)	درصد
زیر ۲۰ سال	۴	۶/۶
۲۰-۳۰	۳۵	۵۷/۴
۳۰-۴۰	۱۸	۲۹/۵
۴۰-۵۰	۴	۶/۶
جمع	۶۱	۱۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود ۴ نفر معادل ۶/۶ درصد از مشاهده کنندگان شرکت کننده در پژوهش حاضر سنشان زیر ۲۰ سال، ۳۵ نفر معادل ۵۷/۴ درصد سنشان بین ۲۰-۳۰ سال، ۱۸ نفر معادل ۲۹/۵ درصد سنشان بین ۳۰-۴۰ و ۴ نفر معادل ۶/۶ درصد سنشان بین ۴۰-۵۰ سال بوده است (جدول ۴-۱۲).

جدول ۴-۱۳ ماتریس همبستگی متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر

متغیرها	جنس	تاهل	تحصیلات	سن	جو روانی	امنیت جامعه	بازگشت پذیری به جامعه	پیشگیری از جرم
جنس	۱							
تاهل	۰/۰۲۲	۱						
تحصیلات	۰/۱۵۳-	۰/۱۸۵	۱					
		**						
سن	- ۰/۹۰۶	۰/۴۳۲	۰/۳۳۰	۱				
		**	**					
جو روانی	۰/۰۲۷	۰/۰۲۶	-۰/۱۳۷	۰/۰۳۳	۱			
دیدگاه جامعه	۰/۴۹۰	۰/۰۱۱	۰/۱۷۹	۰/۲۱۰	-۰/۱۰۲	۱		
			*	*				
بازگشت پذیری به جامعه	۰/۰۵۹	۰/۰۴۷	۰/۰۸۹	۰/۰۶۳	۰/۱۸۹	۰/۵۱۲	۱	
				*	*	**		
پیشگیری از جرم	۰/۰۰۲	۰/۰۰۶	۰/۱۷۴	۰/۱۸۲	۰/۶۲۲	*۰/۸۰۲	۰/۵۹۴	۱
				*	**	**	**	

* $P \leq 0/05$ و ** $P \leq 0/001$

همان طور که در ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ملاحظه می گردد از بین متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر تحصیلات و سن و دیدگاه جامعه با سن، بازگشت پذیری با جو روانی جامعه و دیدگاه جامعه، و پیشگیری از جرم با سن، جو روانی، دیدگاه جامعه و بازگشت پذیری رابطه معناداری دارند. (جدول شماره ۴-۱۳).

۲-۴ آمار استنباطی

به منظور پاسخگویی به پرسش های پژوهش حاضر از روش های آمار استنباطی استفاده شد. بر اساس این روش ها و داده ها ی جمع آوری شده به منظور بررسی رابطه بین ابعاد مختلف پرسشنامه (نگرش شرکت کنندگان نسبت به تاثیر اجرای جرم در ملاء عام و جو روانی جامعه، دیدگاه جامعه، بازگشت پذیری مجرمین به جامعه و جنبه پیشگیرانه بودن جرم) و وضعیت تاهل، میزان تحصیلات و جنس شرکت کنندگان در پژوهش از روش آماری آنوا (ANOVA) استفاده شد.

جدول ۴-۱۴ بررسی ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام با توجه به

جنسیت

متغیرها	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
جو روانی	۱۴۴۴/۵۴۵	۳	۴۸/۱۸۲	۱/۴۲۳	۰/۲۴۰
دیدگاه جامعه	۱۳۵/۳۴۲	۳	۱۲/۴۵۶	۱/۲۳	۰/۱۸۰
بازگشت پذیری مجرمین	۳۹/۳۸۷	۳	۱۳/۲۹۹۹	۰/۵۳۰	۰/۶۶۳
جنبه پیشگیرانه بودن مجازات	۴۱/۴۰۵	۳	۱۳/۸۰۲	۰/۸۴۱	۰/۴۷

همان طور که ملاحظه می شود بین هیچ یک از ابعاد پرسشنامه نگرش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام و جنسیت

شرکت کنندگان رابطه معناداری وجود ندارد (جدول ۴-۱۴).

جدول ۴-۱۵ بررسی ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام در با توجه به وضعیت تأهل

متغیرها	مجموع مربعات	Df	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
جو روانی	۲/۱۰۴	۱	۲/۱۰۴	۰/۸۰	۰/۷۷۸
دیدگاه جامعه	۰/۵۹۶	۱	۰/۵۹۶	۰/۰۱۴	۰/۹۰۵
بازگشت پذیری مجرمین	۶/۵۰۹	۱	۶/۵۰۹	۰/۲۶۱	۰/۶۱۱
جنبه پیشگیرانه بودن مجازات	۸/۰۵۴	۱	۸/۰۵۴	۰/۵۱۵	۰/۴۷۴

همان طور که ملاحظه می شود نتایج حاصل از تحلیل داده ها حاکی از عدم وجود رابطه بین ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام و وضعیت تأهل می باشد (جدول ۴-۱۵).

جدول ۴-۱۶ بررسی ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام در با توجه به تحصیلات

متغیرها	مجموع مربعات	Df	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
جو روانی	۲۶۴/۶۷	۳	۲۲/۴۲۱	۰/۸۵۳	۰/۴۶۸
دیدگاه جامعه	۱۷۰/۹۵۴	۳	۵۶/۹۸۵	۱/۳۹۰	۰/۲۴۹
بازگشت پذیری مجرمین	۳۹/۸۹۷	۳	۱۳/۲۹۹	۰/۵۳۰	۰/۶۶۴
جنبه پیشگیرانه بودن مجازات	۶۵/۷۸۷	۳	۲۱/۹۲۹	۱/۴۲۴	۰/۲۳۹

همان طور که ملاحظه می شود نتایج حاصل از تحلیل داده ها حاکی از عدم وجود رابطه بین ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام و وضعیت تحصیلات می باشد (جدول ۴-۱۶).

جدول ۴-۱۷ بررسی ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام با توجه سن

متغیرها	مجموع مربعات	Df	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
جو روانی	۳۵/۹۸۵	۳	۱۱/۹۹۵	۰/۴۵۲	۰/۷۱۷
دیدگاه جامعه	۳۰۷/۳۷۸	۳	۱۰۲/۴۵۹	۵/۷۲۲	۰/۰۵

۰/۵۷۰	۰/۶۷۳	۱۶/۸۷۶	۳	۵۰/۴۸۰	بازگشت پذیری مجرمین
۰/۰۰۱	۴/۱۱۳	۵۹/۴۰۳	۳	۱۸۷/۲۱۰	جنبه پیشگیرانه بودن مجازات

همان طور که ملاحظه می‌شود بین گروه‌های سنی مختلف تنها در دو خرده مقیاس نگرش سنج اجرای مجازات در ملاء عام تفاوت معناداری وجود دارد. خرده مقیاس دیدگاه جامعه ($P \leq 0/05$) و خرده مقیاس جنبه پیشگیرانه بودن مجازات ($P \leq 0/001$). (جدول ۴-۱۷)

نتیجه گیری

با توجه به اینکه اجرای مجازات در ملاء عام طی سالهای گذشته یکی از یکی از مباحث بحث برانگیز در جامعه بوده است و واکنش صاحب نظران مسایل شرعی، اجتماعی و حتی سیاسی را برانگیخته است پژوهش حاضر بر آن بوده است که ابعاد تاثیرات مجازات در ملاء عام را از دیدگاه سه گروه شرکت کننده در پژوهش وکلا و حقوقدانان، خانواده های مجرمینی که در ملاء عام مجازات شده اند و مشاهده کنندگان این امر مورد بررسی قرار دهد.

در کشور ما اجرای مجازات در ملاء عام محدود به اجرای حدود الهی نمی‌باشد، بلکه در پاره ای از موارد اجرای مجازات‌های تعزیری و قصاص نیز در ملاء عام صورت می‌گیرد که ما در این تحقیق سعی شد که با استعانت از پروردگار متعال به تحلیل و بررسی عوارض و عواقب اجرای مجازات در ملاء عام پرداخته و سپس پاره ای از مباحث ضروری آن از قبل مشروعیت با عدم مشروعیت شرعی و قانونی اجرای مجازات در ملاء عام، مفهوم اجرای حکم در ملاء عام و موارد اجرای حکم در ملاء عام را مورد بررسی قرار داده و در نهایت به تبیین تاثیر گذاری اجرای مجازات در ملاء عام بر بازسازی، تربیت و اصلاح مجرمینی که حکم محکومیت آنها در ملاء عام به اجرا درآمده است و همچنین تاثیر آن بر خانواده مجرم و اینکه تا چه حدی توانسته بزهکاران بالقوه یعنی افرادی که مستعد بزهکاری هستند را متنبه سازد و از وقوع جرم پیش گیری نماید، پرداخته شد. بدین منظور پرسشنامه پژوهش گر ساخته ای تدوین شده که شامل ۴۰ سوال و چهار خرده مقیاس بود تهیه شده و بر روی شرکت کنندگان اجرا گردید. پس از جمع‌آوری داده ها، تحلیل آنها به کمک نرم افزار انجام شد. نتایج تحلیل داده ها به صورت خلاصه چنین می‌باشد:

از بین وکلا و حقوقدانان پاسخ دهنده به پرسشنامه پژوهش حاضر ۲۴ نفر معادل ۵۸/۷ درصد مرد و ۱۷ نفر معادل ۴۱/۵ درصد زن بوده اند. همان طور که ملاحظه شد از بین مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان که پاسخ دهنده به پرسشنامه پژوهش حاضر بوده اند ۱۷ نفر معادل ۸۹/۵ درصد مرد و ۲ نفر معادل ۲/۵ درصد زن بوده اند. همان طور که ملاحظه می‌شود از بین مشاهده کنندگان اجرای مجازات در ملاء عام که پاسخ دهنده به پرسشنامه پژوهش حاضر می باشند ۴۳ نفر معادل ۷۷/۲ درصد مرد و ۱۸ نفر معادل ۲۲/۸ درصد زن بوده اند. از بین وکلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش حاضر ۱۱ نفر معادل ۳۲/۸ درصد مجرد و ۳۰ نفر معادل ۷۳/۲ درصد متاهل بوده اند. از بین مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان ۸ نفر معادل ۴۲/۱ درصد مجرد و ۱۱ نفر معادل ۵۷/۹ درصد

متاهل بوده اند. و از بین مشاهده کنندگان شرکت کننده در پژوهش حاضر ۲۸ نفر معادل ۴۵/۹ درصد مجرد و ۳۳ نفر معادل ۵۴/۷ درصد متاهل بوده اند.

واز بین وکلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش حاضر ۱۲ نفر معادل ۲۹/۳ درصد لیسانس و ۲۵ نفر معادل ۶۱/۵ درصد مدرک فوق لیسانس و ۴ نفر معادل ۹/۸ درصد مدرک دکتری دارند. بعلاوه از بین مجرمینی که اجرای مجازات آنها در ملاء عام صورت گرفته و خانواده ایشان ۷ نفر معادل ۳۱/۶ درصد تحصیلات زیر لیسانس و ۱۰ نفر معادل ۵۷/۹ درصد تحصیلات لیسانس و ۲ نفر معادل ۱۰/۵ درصد تحصیلات فوق لیسانس داشته اند.

هم چنین از بین مشاهده کنندگان اجرای مجازات در ملاء عام ۲۳ نفر معادل ۳۷/۷ درصد از شرکت-کنندگان در پژوهش حاضر دارای مدرک تحصیلی زیر لیسانس و ۲۹ نفر معادل ۴۷/۵ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس و ۹ نفر معادل ۱۴/۸ درصد دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس می باشند.

همان طور که ملاحظه می شود سن ۱۱ نفر معادل ۲۶/۸ درصد از وکلا و حقوقدانان شرکت کننده در پژوهش بین ۲۰-۳۰ سال بوده است. ۲۳ نفر معادل ۵۶/۱ درصد سنشان بین ۳۰-۴۰ و ۷ نفر معادل ۱۷/۱ سنشان بین ۴۰-۵۰ سال بوده است. همچنین ۴ نفر معادل ۶/۶ درصد از مشاهده کنندگان شرکت کننده در پژوهش حاضر سنشان زیر ۲۰ سال، ۳۵ نفر معادل ۵۷/۴ درصد سنشان بین ۲۰-۳۰ سال، ۱۸ نفر معادل ۲۹/۵ درصد سنشان بین ۳۰-۴۰ و ۴ نفر معادل ۶/۶ درصد سنشان بین ۴۰-۵۰ سال بوده است. در ادامه داده های مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج تحلیل استنباطی حاکی از آن بود که بین هیچ یک از ابعاد پرسشنامه نگرش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام و جنسیت شرکت کنندگان رابطه معناداری وجود ندارد.

بعلاوه نتایج حاصل از تحلیل داده ها حاکی از عدم وجود رابطه بین ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام و وضعیت تأهل می باشد.

هم چنین نتایج حاصل از تحلیل داده ها حاکی از عدم وجود رابطه بین ابعاد نگرش شرکت کنندگان در پژوهش نسبت به اجرای مجازات در ملاء عام و وضعیت تحصیلات می باشد.

همان طور که ملاحظه می شود بین گروه های سنی مختلف تنها در دو خرده مقیاس نگرش سنج اجرای مجازات در ملاء عام تفاوت معناداری وجود دارد. خرده مقیاس دیدگاه جامعه ($P \leq 0/05$) و خرده مقیاس جنبه پیشگیرانه بودن جرم ($P \leq 0/01$).

در بیان چرایی یافته های پژوهش می توان به تعریف نگرش و چگونگی شکل گیری آن در افراد اشاره نمود. معادل واژه (اتیتیود) در فارسی، نگرش، ایستار، طرز رفتار، طرز تلقی، پنداشت، طرز تفکر بر اساس مفروضات پیشین و مانند آن ها ترجمه شده است (آدریاجانی، ۱۳۸۲: ۱۳۶). در اصطلاح، تعاریف بسیاری در مدیریت و روان شناسی از نگرش شده است که در ذیل به برخی از آنها اشاره می شود:

نگرش یا طرز تلقی عبارت از آمادگی برای واکنش ویژه نسبت به یک فرد، شیء، فکر یا وضعیت است (رضاییان، ۱۳۷۹، ۲۰۲). نگرش مجموعه ای از اعتقادات، عواطف و نیت رفتاری نسبت به یک شیء، شخص یا واقعه است. به عبارتی تمایل نسبتاً پایدار به شخصی، چیزی یا رویدادی است که در احساس و رفتار نمایان می شود (قلی پور، ۱۳۸۶، ۱۰۸). نگرش ارزیابی یا برآوردی است که به صورت مطلوب یا نامطلوب درباره شی یا فرد یا رویدادی صورت می گیرد. نگرش بازتابی از شیوه احساس

° Attitude

فرد نسبت به یک چیز یا یک فرد است. مثلاً هنگامی که می‌گوییم «کارم را دوست دارم» نگرش خود را درباره کار ابراز می‌نماییم (رابینز، ۱۳۷۶: ۴). به حالتی ذهنی یا عصبی حاکی از تمایل، که از طریق تجربه سازمان یافته و بر پاسخ‌های فرد به تمامی موضوعات و موقعیت‌هایی که با آن در ارتباط است، تأثیری جهت‌دار یا پویا دارد، نگرش گفته می‌شود. نگرش نشان‌دهنده‌ی اثر شناختی و عاطفی به جای تجربه‌ی شخصی از شیء یا موضوع اجتماعی مورد نگرش و یک تمایل به پاسخ در برابر آن شیء است. نگرش در این معنی یک «مکانیسم پنهانی» است که رفتار را هدایت می‌کند (کریمی، ۱۳۷۷: ۱۶۲). نگرش نظری است که درباره افراد، چیزها یا رویدادها ابراز می‌گردد. و منعکس‌کننده نوع احساس فرد درباره آن است (رابینز، ۱۳۷۶: ۴).

نگرش‌ها، با توجه به تعاریف مزبور، در زمینه‌سازی و شکل‌دهی به رفتارها، ایجاد انگیزش‌ها، ارضای نیازها و جهت‌دهی به گرایش‌ها تأثیری جدی دارند. به همین دلیل، مطالعه آن‌ها بخش عمده‌ای از روانشناسی اجتماعی را به خود اختصاص داده است هیچ مفهوم مجردی نتوانسته است همچون مفهوم «نگرش»، موقعیت عمده‌ای در روان‌شناسی اجتماعی کسب کند (مارک و همکاران، ۱۳۸۵). نگرش‌ها دارای ویژگی‌های به قرار ذیل می‌باشند:

۱) موضوع: هر آنچه که در میدان جهان‌شناختی فرد قرار داشته باشد موضوع نگرش را تشکیل می‌دهد؛ مانند: نگرش نسبت به اشیاء، افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها، وقایع سیاسی، مسائل اقتصادی، موضوعات هنری، امور فلسفی، خدا، جهان دیگر و مانند آن‌ها. نگرش‌های ما به افراد دیگر، احتمالاً مهم‌ترین نگرش‌های ما هستند.

۲) جهت‌گیری: منظور از جهت‌گیری، موافقت یا مخالفت فرد با موضوع نگرش است.

۳) شدت (والانس): منظور از والانس، درجه موافقت یا مخالفت نسبت به موضوع نگرش است. جزء شناختی نگرش ممکن است با موضوع کاملاً موافق باشد و آن را خیر مطلق بداند یا کاملاً مخالف باشد و آن را شر مطلق بداند. جزء احساسی یا هیجانی نگرش نیز ممکن است به صورت محبت نامشروط یا تنفر محض (عقده) در برخورد با موضوع ظاهر شود؛ جزء آمادگی نگرش هم ممکن است در برخورد با موضوع به صورت حمایتی کامل و یا مخالفت جدی نشان داده شود.

۴) نوع ترکیب: اجزای سازنده نظام سه بخشی نگرش ممکن است سطحی، ساده و یا عمقی و پیچیده باشند. کودکان در بُعد ادراکی، محدود و در نتیجه، زود باورند، ولی شناخت بزرگسالان گسترده و خودشان دیرباورند. شرکت در انتخابات برای یک فرد، ممکن است تنها به دادن رأی خلاصه شود، ولی در فرد دیگر با تبلیغات گسترده برای پیروزی کاندیدای مورد نظر همراه باشد.

۵) هماهنگی: نگرش‌ها گاهی هماهنگ و زمانی ناهماهنگ‌اند؛ ممکن است کسی اعمال قدرت دولت را برای سرکوب مخالفان سیاسی تأیید کند، ولی با قاطعیت دولت در عرصه اقتصادی موافق نباشد. همین فرد ممکن است نگرش‌های هماهنگی نسبت به چند موضوع دیگر داشته باشد (مهرآرا، ۱۳۷۹، ۲۳۶).

نگرش در خلأ شکل نمی‌گیرد بلکه در شکل‌گیری نگرش عوامل زیادی دخیل هستند (رضاییان، ۱۳۷۹) افراد با خصایص مشخص به دنیا می‌آیند و این خصایص بر نگرش آن‌ها اثر می‌گذارد. اما بسیاری از عوامل دیگر هست که نقش بزرگتری در زندگی افراد و شکل‌گیری نگرش آنها ایفا می‌کند.

این عوامل که در دوره‌های مختلف سنی بر افراد اثر می‌گذارد عبارتند از:

باورها: سیستم باور آدمی، تصویر ذهنی محیط مرتبط اوست که با روابط علی و معلولی احتمالی تکمیل می‌گردد. هنگامی فرد نسبت به انجام رفتاری نگرش مثبت خواهد داشت که بداند (باور داشته باشد) رفتارش با نتایج مثبت قرین‌مند (کریمی، ۱۳۷۷، ۱۶۲).

تجربیات: در موارد بسیاری، نگرشها حاصل تجربه مستقیم فرد با موضوع یا شیء نگرش است. این شکل‌گیری ممکن است حاصل مشاهده یک رویداد منفی یا مثبت باشد. در این صورت ممکن است نگرش‌های منفی یا مثبت در انسان شکل گیرد. شخصیت: هر نوع شخصیت با مجموعه خاصی از نگرش‌ها همراه است. به طور کلی افرادی با خلق و خوی معین صاحب نگرش‌های خاص منطبق با آن خلق و خو می‌شوند. نگرش‌های هر فرد منعکس‌کننده شخصیت او هستند. معمولاً شخصیت‌های خاصی دارای نگرش‌های خاصی هم هستند. به عنوان مثال شخصیت اقتدارطلب که با ویژگی‌های چون جمود فکری، تعصب افراطی، عدم گذشت، و... همراه است، نگرش‌های مشخصی را به ظهور می‌رساند.

محیط: محیط می‌تواند با فراهم نمودن عوامل زیر در شکل‌گیری نگرش افراد، تأثیرگذار باشد:

الف. الگو و سرمشق: یکی از عواملی که می‌تواند در نگرش افراد مؤثر باشد، الگوی یادگیری اجتماعی و سرمشق قرار دادن است؛ مثلاً، در خانواده، فرزندان، بسیاری از نگرشهای خود را با مشاهده نگرش‌ها و به ویژه مشاهده رفتارهای نگرشی خاص والدین شکل دهند. این فرایند حتی هنگامی هم که والدین در آموزش نگرش خاصی به فرزندان خود تعمدی ندارند، وارد عمل می‌شود. در بسیاری از موارد، کودکان می‌شنوند که والدین آنها نسبت به شخص خاص، شیء، یا موضوع خاص، نظر به خصوصی ابراز می‌کنند، و همین آگاهی از نگرش‌های والدین سبب شکل‌گیری همان نگرش‌ها در آنان می‌شود. البته علاوه والدین افراد دیگر نیز در خانواده و اجتماع می‌توانند الگو و سرمشق قرار گیرند. ب. تأمین نیازهای فرد: در جریان فعالیت‌های فرد برای رفع نیاز خود، موانع و مشکلاتی بر سر راه قرار می‌گیرند که نگرش‌های ویژه‌ای را در او به وجود می‌آورند. نسبت به اشیاء، عوامل، وسایل و اشخاصی که نیازهای او را برآورده می‌کنند و وی را به هدف‌هایش می‌رسانند، نگرش‌های موافق و مثبت، و نسبت به موانعی که سد راه رسیدن او به هدف‌هایش می‌شوند، نگرش‌های منفی پیدا می‌کند.

تعلق گروهی: نیاز تعلق به گروه یکی از نیازهای مهم انسان است و همبستگی شخص با گروه در ایجاد نگرش‌های او تأثیر حتمی دارد. تصور از خود: ما معمولاً در ارتباط مستقیم با تصویری که از خودمان داریم عمل می‌کنیم. هیچ کاری دشوارتر از این نیست که بدون تغییر دادن احساسات درونی‌مان، اعمال بیرونی‌مان را تغییر دهیم.

ظاهر جسمانی: ظاهر ما نقش مهمی در ایجاد نگرش‌مان دارد. فشاری باور نکردنی روی مردم وجود دارد تا ظاهر خوبی داشته باشند ازدواج، خانواده و امنیت شغلی: پس از ازدواج زوجین می‌توانند بر روی نگرش هم تأثیرات عمیقی داشته باشند. همه عوامل فوق آمیزه نگرش را تشکیل می‌دهند.

برخی هم اعتقاد دارند چهار شرط عمده برای پیدایش یک نگرش نیاز می‌باشد که عبارت است از:

اولین شرط، تراکم تجربه است که عبارت است از سر و کار داشتن با موضوعی و یا گروهی از اشخاص و تجربیات نزدیک یا مشابه است. دومین شرط مبتنی بر تمایز گذاشتن آن است؛ یعنی، در تجربیات جدیدی که به دست می‌آیند، نگرش مشخصی از نگرش‌های نزدیک به آن متمایز می‌سازد. سومین شرط بر پایه یک ضربه عاطفی یا یک تجربه دراماتیک قرار دارد که شخص یا موضوعی در آن دخیل است. اما آن چیزی که بر شرط چهارمین استوار است و احتمالاً اهمیت بیشتری هم دارد این است که باید در اینجا، شمار زیادی از نگرش‌های پذیرفته‌شده از طریق تقلید از والدین، دوستان، استادان و غیره را مشخص سازد. لادگران، (۱۳۸۵). بعلاوه همان طور که قبلاً نیز در مرور ادبیات تحقیق اشاره شد موضوع مجازات در ملاء عام در گروه‌های مختلف اجتماعی و حتی در میان فقها موضوعی نو و قابل تأمل می‌باشد. در فرضیه شماره یک هیچ رابطه معناداری بین ابعاد نگرش و جنسیت، تأهل و تحصیلات وجود ندارد. در بیان چرایی این موضوع می‌توان چنین استدلال نمود که آنچه باعث تفاوت نگرش‌ها می‌گردد باورها و شخصیت افراد می‌باشد که با توجه به تجربیات و محیط شکل می‌گیرند. گروه نمونه حاضر از

یک فرهنگ منسجم با ویژگی های نزدیک و باورهای مشابه انتخاب شده است به نظر می رسد وجوهات فرهنگی و محیطی مشترک نگرش یکسان نسبت به یک موضوع را ایجاد نموده و باور مشترک ایجاد نموده که تحصیلات و تاهل و و جنسیت بر روی این نگرش تفاوتی ایجاد نموده است.

فرضیه آخر همان طور که ملاحظه می شود بین گروه های سنی مختلف تنها در دو خرده مقیاس نگرش سنج اجرای مجازات در ملاء عام تفاوت معناداری وجود دارد. خرده مقیاس دیدگاه جامعه ($P \leq 0/05$) و خرده مقیاس جنبه پیشگیرانه بودن مجازات ($P \leq 0/001$). در بیان چرایی این یافته می توان چنین استدلال نمود که سنین مختلف در معرض تجارب مختلف رسانه های مختلف و در نتیجه برداشت های مختلف درباره دیدگاه جامعه و پیشگیری از جرم می باشند. همچنین در پژوهش حاضر بالاترین میانگین مربوط به گروه سنی ۲۰-۳۰ سال می باشد گروه سنی ای که در بعد شناختی نگرش با توجه به دریافت از محیط اجتماعی می توانند تغییر و دگرگونی ایجاد نمایند بنابراین با توجه به میانگین سنی شرکت کنندگان و دیدگاهشان انتظار چنین یافته ای دور از انتظار نمی باشد.

منابع و مأخذ

- آذربایجانی، مسعود، و دیگران، روانشناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۲: ۱۳۶.
- نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، تهران، انتشارات دادآفرین ۱۳۷۹: ۱۱۹-۱۲۷.
- خاکی، غلامرضا، روش تحقیق بارویکردی به پایان نامه نویسی، تهران، نشردرایت، ۱۳۷۸: ۱۵۹.
- رابینز، استیفن، مبانی رفتار سازمانی، ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، تهران دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۷۶: ۴۰.
- رضاییان، علی، مدیریت رفتار سازمانی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۷۹: ۲۰۲.
- سرمد و دیگران، زهره، روش های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دوم، تهران انتشارات آگه ۱۳۷۸: ۱۷۷.
- سرمد و دیگران، زهره، روشهای تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دوم، تهران انتشارات آگه، ۱۳۷۸: ۲۰-۲۲.
- عادل آذر، منصور مومنی، آمار و کاربرد آن در مدیریت، تحلیل آماری، انتشارات سمت، ۱۳۸۷، ص ۲۰۳-۲۰۷.
- قلی پور، آرین، مدیریت رفتار سازمانی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۶: ۱۰۸.
- کریمی، یوسف، نگرش و تغییر نگرش، تهران انتشارات نشر ارسباران، ۱۳۷۷: ۱۶۲.
- کریمی، یوسف، نگرش و تغییر نگرش، تهران، انتشارات نشر ارسباران، چاپ چهارم، ۱۳۷۷: ۱۶۲.
- مارک روش بلاو و ادیل نیون، روانشناسی اجتماعی، ترجمه سید محمد دادگران، ۱۳۸۵
- مارک روش بلاو و ادیل نیون، روانشناسی اجتماعی، ترجمه سید محمد دادگران، ۱۳۸۵.
- مهرآرا، علی اکبر، زمینه روان شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات مهرداد، ۱۳۷۹، ۲۳۴-۲۳۶.